

GUSTAVE FLAUBERT • Duygusal Eğitim

İletişim Yayınları, Dünya Klasikleri, 2007-2013 (5 baskı)

© 2007 İletişim Yayıncılık A. Ş.

L'Éducation sentimentale. Histoire d'un jeune homme

© Önsöz: Geoffrey Wall, "Introduction: The Last Romantic",
Gustave Flaubert, Sentimental Education, Penguin Books, 2004.

© Sonsöz: Victor Brombert, "L'Éducation sentimentale: Profanation
and Performance of Dreams", *Flaubert: A Collection of Critical
Essays*, ed. Raymond Giraud, Prentice-Hall, Inc., New Jersey, 1964.

İletişim Yayınları 1231 • İletişim Klasikleri 36

ISBN-13: 978-975-05-1977-2

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Emrah Serdan, Barış Özkul

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Gustave Caillebotte, "Europe Köprüsü", 1877

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Öykü Elitez

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11

Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Deve Kaldırım Caddesi, Gelicink Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

GUSTAVE FLAUBERT

Duygusal Eğitim

Bir Delikanlının Hikâyesi

L'Éducation sentimentale

Histoire d'un jeune homme

FRANSIZCADAN ÇEVİREN *Cemal Süreya*

GEOFFREY WALL'UN ÖNSÖZÜ VE
VICTOR BROMBERT'İN SONSÖZÜYLE

GUSTAVE FLAUBERT 12 Aralık 1821'de Anne Justine Caroline Fleuriot ile Hôtel-Dieu Hastanesi'nin başcerrahı Achille-Cléophas Flaubert'in ortanca çocuğu olarak Rouen'da doğdu. Hastane lojmanının yetersiz koşullarında mutsuz bir çocukluk geçirdi. Rouen Koleji'nde okuduğu yıllarda (1832-1840) edebiyata ilgi duymaya başladı ve 1834'te arkadaşları Ernest Chevalier ile birlikte *Art et Progrès* (Sanat ve İlerleme) adında bir dergi çıkarmaya başladı. Paris'te hukuk okuduğu dönemde Flaubert yoğun bir şekilde yazdı. *Bir Delinin Anıları* (1838), *Smarh* (1839) ve *Kasım* (1842) bu dönemin ürünleridir. 1836 yılında, Trouville'de, o sırada yirmi altı yaşında olan Elisa Schlésinger ile tanıştı ve hayatı boyunca –uzaktan da olsa– ona âşık kaldı. Schlésinger, Flaubert'in daha sonra kaleme alacağı *Duygusal Eğitim*'deki Marie Arnoux karakterinin de temel ilham kaynağıdır. 1844'te, Flaubert ilk sara krizini geçirdi. Babasının derslerini bırakmasında ısrar etmesi üzerine, Rouen yakınlarındaki Croisset'e, aile evine döndü. 1845'te *Duygusal Eğitim*'in ilk taslağını bitirdi ve ailesiyle beraber çıktığı bir İtalya seyahatinde, Cenova'da görüp derinden etkilendiği bir Brueghel tablosunun verdiği ilhamla *Ermiş Antonius ve Şeytan*'ı yazmaya başladı. 1846'da birkaç hafta arayla babası ve kızkardeşimi kaybetti ve yeğeninini bakımını üstlendi. Babasından kalan yüklü miras sayesinde tüm zamanını yazı yazarak geçirmeye karar verdi. Aynı yıl on yıl süresince çalkantılı bir ilişki yaşayacağı Louise Colet ile tanıştı. Flaubert daha sonra Maxime du Camp ile birlikte yaklaşık iki senelik bir Yakın Doğu seyahatine çıktı. Croisset'e dönüşünden üç ay sonra, 1851 Eylülü'nde *Madam Bovary*'yi yazmaya başladı. Kitabı 1856 baharında bitirecekti. Flaubert'in bu dönemdeki mektuplaşmaları, özellikle de uzatmalı sevgilisi Louise Colet ile olanlar hayli ilginçtir ve rahathkla Flaubert'in eserleri arasında sayılabilir. Colet ile aralarındaki fırtınalı ilişki, aralıklarla 1846'dan 1854'e kadar sürdü. Flaubert'e 1857'de *Madam Bovary*'nin "gayriahlakiliği" suçlamasıyla dava açıldı. Dava toplumda büyük yankı uyandırdı ve romanın geniş kitlelerce tanınmasını sağladı. Flaubert dava sonunda hakkındaki suçlamalardan aklandı. 1857'nin sonlarına doğru, başlardaki adı "Kartaca" olan *Salambo*'yu yazmaya koyuldu. Son taslağını 1864-1869 yılları arasında yazdığı *Duygusal Eğitim*'le beraber "modern", "burjuva" konularına geri döndü. Yeni "gerçekçi" ekolün öncüsü olarak kabul edilmeye başlanan Flaubert, Croisset'de ve Paris'te dönemin pek çok önemli edebiyatçısıyla bir araya geliyordu. Bunların başlıcaları Théophile Gautier, Goncourt Kardeşler, George Sand, Turgenyev, Emile Zola ve Guy de Maupassant'dı. Bitiremeyeceği son projesi *Bouvard ve Pécuchet*'yi yazmaya 1874'te başladı. Para sıkıntısı yüzünden, projeye iki senelik bir ara verip 1877'de yayımlanacak olan *Üç Hikâye*'yi kaleme aldı. Flaubert, 8 Mayıs 1880 günü, beyin kanaması sonucu, Croisset'de öldü. Cenazesi Emile Zola, Alphonse Daudet, Guy de Maupassant gibi yazarların katıldığı törenle Rouen Mezarlığı'na defnedildi.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	17
ÖNSÖZ	
SON ROMANTİK / GEOFFREY WALL	29
1940 PARIS HARİTASI	48

Duygusal Eğitim

<i>Birinci Bölüm</i>	51
<i>İkinci Bölüm</i>	161
<i>Üçüncü Bölüm</i>	361
SONSÖZ	
DUYGUSAL EĞİTİM: RÜYALARIN KİRLETİLMESİ VE BAKİLİĞİ / VICTOR BROMBERT	515

S. Górski'nin *Duygusal Eğitim* için yaptığı çizimler:

- Dussardier, Frédéric ve Hussonet'yle (üstte).
- Louise ve Catherine (sağda).

Birinci Bölüm

I

15 Mayıs 1840 günü, sabahın altısında harekete hazırlanan VilledesMontereau vapuru, Saint-Bernard Rıhtımı'nda bacasından halka halka kalın dumanlar savuruyordu.

Adamlar geliyordu soluk soluğa; varillerden, halatlardan, çamaşır sepetlerinden adım at atabilirsene; tayfalar soruları karşılıksız bırakıyorlardı; herkes birbirine çarpıyordu; bagajlar iki yandaki çarkların davlumbazları arasına yığılmıştı ve bu hayhuy, saç levhalardan çıkıp her şeyi akçıl bir bulutla sarmalayan buharın ışığı içinde kaybolurken, geminin burnundaki kampana durmadan çalıyordu.

Nihayet gemi hareket etti ve mağazaların, odun-kömür depolarının, fabrikaların doluştuğu iki kıyı; kalın şerit gibi kayıp gitti.

On sekiz yaşlarında, uzun saçlı, koltuğunda bir resim dosyası bulunan delikanlı, dümenin yanında hareketsiz duruyordu. Sisinden adlarını bilmediği çan kulelerini, binaları seyrediyordu. Sonra, son bir bakışla Saint-Louis adasını, Cité'yi, Notre-Dame'ı kucakladı ve Paris gözden kaybolmak üzereyken içini çekti.

Liseyi yeni bitirmiş olan Mösyö Frédéric Moreau, Nogent-sur-Seine'e dönüyordu; hukuk öğrenimine başlamadan önce bir iki ay geçirecekti orada. Annesi cebine ancak pek gerekli ihtiyaçlarını karşılayacak kadar bir para koyarak Havre'a yollamıştı onu, amcasını görsün diye. Bu amcanın, oğluna miras bırakabileceğini umuyordu. Mösyö Frédéric Moreau, daha dün dönmüştü oradan; memleketine giderken en uzun yolu seçtiğinden, başkentte bir iki gün kalamadığı için hayıflanıyordu.

Gürültü dinmeye başlamıştı; bütün yolcular yerlerini almışlardı; birkaç kişi, makine dairesinin önünde, ayakta, ısınmıyordu; vapurun bacası yavaş ve uyumlu bir üfürme içinde, kara dumandan sorgucunu püskürtüp duruyordu. Çiy damlacıkları bakırların üstünden akıyor; güverte bir iç titreşimle ufak ufak sarsılıyor; hızlı hızlı dönen iki çark suları dövüyordu.

Nehrin iki kıyısı da kumsaldı. Dalgaların çalkantısıyla batıp çıkan ağaç kütüğü dizilerine ya da yelkensiz bir kayıkta oturup balık tutan bir adama rastlıyordunuz. Sonra, serseri sisler dağıldı, güneş ortaya çıktı, Seine'in akışını sağdan izleyen tepe alçaldı ve karşı kıyıda daha yakın bir başka tepe görüldü.

İtalyan çatılı alçacık evler arasında ağaçlarla bezeliydi bu tepe. Evlerin eğimli bahçeleri vardı; bunlar yeni duvarlarla, demir parmaklıklarla, çimenliklerle, limonluklarla ayrılıyordu birbirinden; saksılar, parmaklıklarına dirseğinizi dayayabileceğiniz teraslara çok düzgün aralıklarla sıralanmıştı. Bu gönülçelen, bu sakın barınakları görünce bazı yolcular, iyi bir bilardo takımıyla, bir şalupayla, bir kadınla ya da zevk alınan başka bir şeyle birlikte, ömürlerinin sonuna kadar burada yaşamak için bunlardan birine sahip olmayı düşünüyorlardı. Nehir gezintisinin uyandırdığı taptaze tat, kişinin içindeki duyguların taşmasını kolaylaştırıyordu. Soytarılar çoktan şakalarına başlamışlardı. Çoğu şarkı söylüyordu. Herkes neşeliydi. Bir iki tek atana da rastlanıyordu.

Frédéric, evdeki odasını, yazacağı bir dramın planını, resim konularını, gelecekteki sevdaları düşünüyordu. Ona kalırsa, soylu ruhunun layık olduğu mutluluk gecikmekteydi. Hüzünlü mısralar geçiriyordu içinden; güvertede seğirtip duruyor-

du; geminin ta burnuna, kampananın yanına kadar gitti; orada, yolculardan ve gemicilerden bir topluluğun içinde bir mösyö-nün bir köylü kızına çapkınlık hikâyeleri anlattığını, bu arada kızın boynundaki altın haçı yoklayıp durduğunu gördü. Kırk yaşlarında, kıvrık saçlı, dinç bir adamdı bu. Gürbüz bedeni siyah kadife ceketini dolduruyor, patiska gömleğinde iki zümrüt taş parlıyordu; bol, beyaz pantolonu Rus derisinden, mavi işle-meli acayip botlarının üstüne dökülüyordu.

Frédéric oraya gelince, hiç istifini bozmadı adam. Arada bir ona dönüp muzipçe göz kırptı; sonra da çevresinde toplaşmış herkese sigara tuttu. Ama, belki de, bu insanlarla ahbablık et-mekten sıkıldığı için, uzaklaştı oradan. Frédéric de ardından gitti.

Laf, ilkin türlü tütün cinsleri üstünde döndü dolaştı; sonun-da da, tabii, kadın konusuna geldi. Kırmızı botlu Mösyö öğüt-ler verdi delikanlıya; kendi kuramlarını ortaya döküyor, hikâ-yeler anlatıyor, kendini örnek gösteriyor, bütün bunları babaca bir tavırla, eğlendirici bir arsızlığa bitişik bir saflık içinde söy-lüyordu.

Cumhuriyetçiymiş; yolculuklar yapmış. Tiyatroların, lokan-taların, gazetelerin iç yüzünü biliyor; bütün ünlü sanatçıları ta-nıyor; çok yakın ilişkileri varmış gibi onları küçük adlarıyla an-latıyordu. Frédéric, tasarılarını açtı ona; o da beğendi, destek-le-di bunları.

Ama, adam, birden sözünü yarıda bırakarak geminin bacası-na baktı; sonra “pistonun dakikada kaç kere gidip gelmesi ge-rektiği vb.” konusunda uzun bir hesaba girişti hemencecik; so-nucu çıkardıktan sonra karşısında uzanan doğa görünümüne hayran hayran bakmaya başladı. İşlerden başını aldığı için mut-lu olduğunu düşünüyordu.

Frédéric’te bir çeşit saygı uyanmıştı bu adama karşı; adını öğ-renme isteğini önleyemedi. Yabancı, bir solukta karşılık verdi:

“Jacques Arnoux, Montmartre Bulvarı’ndaki *Art Industriel*’in sahibi.”

O sırada kasketi sıрма şeritli bir uşak geldi.

“Mösyö aşağıya kadar inmezler mi acaba? Matmazel ağlı-yor,” dedi.

Ve kayboldu.

Art Industriel melez bir kurumdu; bir yandan resim sanatıyla ilgili bir dergi çıkarır, bir yandan da bir tablo mağazası işletirdi. Frédéric, bu adı memleketindeki kitapçının sergisinde, iri iri yazılmış Jacques Arnoux adıyla birlikte büyük tanıtım ilanlarında kaç kere görmüştü.

Tepeden vuran güneş, direklerin demir bileziklerini, küpeşenin kaplamalarını, su yüzeyini parlatıyor; sular geminin pruvasında yamaçların eteklerine kadar uzayıp giden iki çizgi meydana getiriyordu. Nehrin her dönemecinde sararmış kavaklardan meydana gelen o örtüye rastlanıyordu. Kırlar bomboştu. Gökte asılı duran ufak, beyaz bulutlar vardı. İyice çöken sıkıntı; geminin gidişini yavaşlatmış, yolcuların görünümünü daha da anlamsızlaştırmıştı sanki.

Birinci mevkideki birkaç burjuva dışında, yolcuların, çoğu işçi ve tezgâhtar takımından kimselerdi. Bir de bunların karıları ve çocukları. O günlerde yolculukta külüstür giyinmek âdet olduğundan hemen hepsinin başında eski birer grek takkesi ya da rengi atmış birer şapka, üstlerinde masalara, tezgâhlara sürtüne sürtüne havı gitmiş ince siyah ceketler ya da mağazada iş yaparken giyile giyile düğmelerinin kapsülü açılmış redingotlar vardı; bakıyordunuz, birinin şaldan yeleşinin altından kahve lekeli patiska gömleği görünüyor; biri paçavralaşmış kravatına pirinç bir iğne takmış, bir başkasının iskarpinlerini pantolon paçalarına dikili subyeler tutuyor. İki üç külhani, ellerinde sapı deri kordonlu bambu bastonlar, çevrelerine yan yan bakıyor; aile babalarını bir şey sorarken gözlerini hayretle açıyorlar. Kimisi, ayakta ya da eşya denklelerinin üstüne oturmuş çene çalıyor; kimisi bir köşede uyuyor; birçoğu da yemek yiyordu. Güverte yere atılan ceviz kabukları, izmaritler, armut kabukları, kâğıt içinde getirilmiş soğuk et kırntılarıyla kirlenmişti. Kantinin kapısında, iş tulumları içinde üç mobilya işçisi duruyordu; kılığı pek perişan bir çalgıcı, harpına dayanmış dinleniyordu; arada kazana atılan taşkömürünün çıkardığı gürültü, yankılanan bir ses, bir gülüş duyuluyordu. Frédéric, birinci mevkiyi ayıran parmaklığı itince orada köpekleriyle beraber durmakta olan iki avcının rahatını bozdu.

Bir hayal görmüştü sanki:

Kadın, bir bankın ortasına oturmuştu, yalnızdı ya da hiç değilse, delikanlı onun gözlerinden gelen kamaştırıcı parlıltı içinde başka kimseyi seçemedi. Tam yanından geçerken, kadın başını kaldırdı; genç adam farkında olmadan omuzlarını kısıtı ve aynı yönde biraz ilerledikten sonra dönüp ona baktı.

Kadının başında geniş kenarlı hasır bir şapka vardı, pembe kurdeleleri rüzgârda dalgalanıyordu. İki bölük halinde kalın kaşlarının uçlarından geçen saçları aşağıya akarak yüzünün ovalini muhabbetle sıkıyor gibiydi. Benekli ve açık renkli muslin elbisesi, sayısız kıvrımlarla ortalığı dolduruyordu. Elinde işlediği işe dalmıştı; düz burnuyla, çenesiyle, bütün bedeniyle mavi göğe çiziyordu kendini.

Kadın durumunu hiç bozmadığından, delikanlı onu süzdüğünü belli etmemek için bir sağa, bir sola gitti; sonra kanepenin karşısına konmuş güneş şemsiyesinin hemen yanına gelip dikildi; nehirdeki sandalı seyrediyormuş gibi bir tavır takındı.

Böyle parlak esmer bir ten, böyle alımlı bir endam, böyle içinden ışığı süzen ince parmaklar görmemişti ömründe. Nakış sepetine olağanüstü bir şeymiş gibi, hayretle bakıyordu. Adı neydi bu kadının, nerede otururdu, hayatı, geçmişi nasıldı? Odasındaki eşyayı, giydiği bütün elbiseleri, düşüp kalktığı insanları ne kadar tanımak isterdi; vücuduna sahip olma isteği bile, daha derin bir hevesin, sınırları olmayan kederli bir merakın altında silinip gidiyordu.

Başına eşarp bağlamış zenci bir kadın göründü, yaşına göre büyük gösteren küçük bir kızın elinden tutmuştu. Gözlelerinden yaşlar yuvarlanan çocuk, uykudan yeni uyanmıştı daha; kadın dizlerinin üstüne aldı onu. “Matmazel hiç uslu durmuyor; oysa büyüdü de; neredeyse yedisine basacak; annesi hiç sevmez sonra onu; ne yapsa hoş görülüyor.” Frédéric bir keşifte bulunmuş, bir şey de elde etmiş gibi zevk alıyordu bunları işitmekten.

Endülüs asıllı, diye düşündü kadın için. Melezdi belki de. Bu zenciyi de adalardan gelirken getirmişti.

Bu sırada sırtındaki mor çizgili uzun şal, teknenin bakır kap-

lamasının üstüne kaymıştı. Denizde, rutubetli akşamlarda kimbilir kaç kere bu şala sarınmış, ayaklarını onunla örtmüş, içinde uyumuştur! Frédéric bir sıçrayışta yakaladı onu. Kadın:

“Teşekkür ederim, Mösyö,” dedi.

Göz göze geldiler.

O sırada merdiven başında beliren Arnoux:

“Hazır mısın karıcığım?” diye bağırdı.

Matmazel Marthe ona doğru koştu, boynuna sarıldı, bıyıklarını çekiştirmeye başladı. Bir harp sesi yankılandı uzaktan uzağa o sırada; çocuk görmek istedi bu çalgıyı; az sonra zenci kadının gidip getirdiği çalgıcı birinci mevki salonuna girdi. Arnoux, bir zamanlar modellik yapan bu adamı tanımıştı, senli benli konuştu onunla; bu da şaşırttı orada bulunanları. Sonunda çalgıcı, uzun saçlarını omuzlarının arkasına attı, kollarını açtı, çalmaya başladı.

Bir doğru romansiydi bu, hançerlerden, çiçeklerden, yıldızlardan söz eden bir romans. Paçavralar içindeki adam dokunaklı bir sesle söylüyordu. Vapurun makine gürültüsü yanlış tempoyla söylenen ezgileri bastırıyor, adamsa bu kez daha bir kuvvetle vuruyordu çalgının tellerine; teller titreşiyor, çıkardıkları madeni sesler hıçkırıklar gibi, mağrur ve yenilmiş bir aşkın sızıltıları gibi yayılıyordu ortalığa. Nehrin iki yanına sıralanmış ağaçlıklar su yüzeyine kadar eğilerek uzanıp gitmekteydi; taptaze bir meltem vardı; Madam Arnoux, belirsiz bakışlarını uzaklara dikmişti. Müzik bittiği zaman, bir rüyadan uyanıyormuşçasına, birçok kere gözlerini kırıştırdı.

Çalgıcı ezilip büzülerek yanlarına yaklaştı, Arnoux ceplerinde para ararken, Frédéric kapalı avcunu adamın kasketine uzattı, sıkıla sıkıla açıp bir altın lira bıraktı oraya. Kendisini onun önünde bu sadakayı vermeye iten şey bencillik değil, onu da içine soktuğu bir kutsama düşüncesi, din duygusuyla karışık bir yürek işlemeydi.

Arnoux, delikanlıya yolu göstererek kendileriyle birlikte yemeğe inmeye zorladı onu dostça. Frédéric demin yemek yemiş olduğunu söyledi; oysa açlıktan ölüyordu o sırada; üstelik tek meteliği kalmamıştı cebinde.

Sonra başkaları gibi bu salonda oturmaya hakkı olduğunu düşündü.

Burjuvalar yuvarlak masaların başlarına oturmuşlar, yemek yiyorlardı. Bir garson hizmet ediyordu. Mösyö ve Madam Arnoux; sağda, dip taraftaydılar. Uzun, kadife bir kanepeye oturdu, orada duran bir gazeteyi aldı eline.

Montereau'da inip Châlons'a giden posta arabasına bineceklermiş. Bir ay sürecekmış İsviçre'deki gezileri. Madam Arnoux, çocuğu çok şımarttığı için kocasına çıkıştı. O da eğilip, onun kulağına, herhalde, tatlı sözler söyledi; gülümsedi çünkü. Sonra, Arnoux yerinde doğruldu arkasındaki pencerenin perdesini çekti.

Alçak ve bembeyaz tavandan çiğ bir ışık dökülüyordu. Frédéric, karşıdan kirpiklerinin gölgesini seçebiliyordu onun. Kadın dudaklarını bardağında ıslatıyor, parmaklarıyla küçük bir ekmek kabuğunu bölüyordu; bir altın zincirle bileğine bağlanmış lacivert taşlı madalyon arada bir tabağına çarparak şıngırdıyordu. Ama yemek salonunda bulunanlar buna dikkat etmez görünüyorlardı.

Bazen, yuvarlak pencerelerden, yolcu alıp vermek için gemiye yanaşan bir sandalın kayıp geçtiği seçiliyordu. Masa başında oturanlar pencerelere doğru eğiliyor, önünden geçtikleri yerlerin adlarını söylüyorlardı.

Arnoux, yemekleri beğenmemiştir; hesap gelince sesli sesli çıkıştı, indirim yaptırttı. Sonra delikanlıyı alarak sıcak bir şey içmek için geminin burnuna götürdü. Ne var ki Frédéric az sonra yine o tentenin altına döndü; o arada Madam Arnoux da oraya gelmişti. Gri kapaklı ince bir kitap okuyordu. Zaman zaman ağzının iki ucu hafifçe kalkıyor ve alını bir tat parıltısıyla aydınlanıyordu. Kadının ilgilenir görüldüğü bu kitabın yazarını kıskandı. Ona baktıkça aralarında uçurumlar açıldığını hissediyordu. Tek bir kelime bile konuşmadan, tek bir anı bile bırakmadan, kesin olarak, birazdan onun yanından ayrılmak gerektiğini düşünmekteydi.

Sağda bir ova uzanıyordu; solda bir tepeye usulca kavuşan bir otlak. Tepede bağlar, cevizlikler, yeşillikler içinde bir de-

girmen seçiliyordu; daha ötede de göğün kıyısına bitişik beyaz kayalığın üstünde zikzaklar yaparak uzayan küçük küçük yollar. Kolunu bu kadının beline dolayıp elbisesi sararmış yaprakları süpürürken, gözlerinin parıltısında sesini dinleyerek, yan yana, yamaçlara tırmanmak ne büyük bir mutluluk olurdu! Vapur durabilirdi burada pekâlâ, inebilirlerdi; ama işte bu çok basit şey, aslında güneşi yerinden oynatmaktan daha kolay değildi!

Biraz daha uzakta; sivri çatılı bir şato göründü, dört köşe burçlarıyla. Binanın önünde çiçek tarhları vardı ve yüksek ihlamurların altında siyah kemerler gibi gömülü duran ağaçlı yollar. Onu gürgen fidanlarının arasından geçiyor olarak düşledi. Bu sırada kapının önünde, portakal saksılarının arasında, genç bir adamla genç bir kadın belirdi. Sonra bütün manzara silindi.

Küçük kız yanında oynuyordu. Frédéric çocuğu öpmek istedi; kız dadısının arkasına saklandı; annesi şalını kurtaran bir mösyöye karşı gereği gibi davranmadığı için azarladı onu. Dolaylı yoldan bir başlangıç mıydı bu yoksa?

“Nihayet konuşacak mı benimle?” diye düşündü.

Vakit daralıyordu. Arnouxların evine kendisini nasıl davet ettirebilirdi acaba? Ne var ki kırları bürümüş güz renklerine dikkati çekmekten başka bir şey gelmedi aklına; sonra da:

“Neredeyse kış geliyor,” dedi, “balolar ve şölenler mevsimi.”

Arnoux bagajlarıyla uğraşıyordu o sıra. Surville kıyısı göründü; iki köprü yaklaşıyordu; bir iplik fabrikasını, sonrada bir dişi alçak evi geçtiler; bu evlerin önünde katran kazanları, odun alevleri vardı; çocuklar çember çevirerek kumlarda koşuyorlardı. Frédéric uzun kollu yelek giymiş bir adamı tanıdı, bağırdı ona:

“Hey! Çabuk olsana!”

Gelmişlerdi. Frédéric yolcu kalabalığı içinde Arnoux’yu güç bela bulabildi. Beriki onun elini sıkarken:

“Umarım yine görüşürüz, aziz Mösyö,” dedi.

Frédéric rıhtıma inince dönüp baktı. Madam Arnoux, dümenin yanında ayakta duruyordu. Genç adam içine bütün ruhunu koyduğu bir bakış yolladı ona; ama o, bu davranışta hiçbir şey

yokmuş gibi, aldırmadı. Frédéric, yanına gelen uşağının selamlarını hiç umursamadan:

“Arabayı niçin buraya kadar getirmedi?” diye çıkıştı.

Adamcağız özürler diledi.

Frédéric:

“Ne beceriksiz şeysin sen,” diye bağırdı. “Para ver bana!”

Ve yemek yemek için bir hana gitti.

Bir çeyrek saat sonra, bir rastlantı sonucuymuş gibi posta arabalarının bulunduğu yere gitmek geldi içinden. Belki bir ke-re daha görürdü onu.

“Neye yarar ama?” diye düşündü.

Ve faytona atlayarak yola düştü. Atların ikisi annesinin de-ğilmiş. Kendisinininkinin yanına koşmak için tahsildar, Mösyö Chambrion’dan atını istemiş. Dün yola çıkan Isidore akşama kadar Bray’de dinlenmiş, geceyi de Montereau’da uyuyarak ge-çirmiş; hayvanların böyle rahatça tırısı kalkmaları bundanmış.

Biçilmiş tarlalar göz alabildiğine uzanıp gidiyordu. Yolun iki yanı ağaçlıktı; birbiri ardı sıra çakıl yığınlarına rastlanıyordu; yavaş yavaş, Villeneuve-Saint-Georges, Ablon, Châtillon, Cor-beil ve başka yerler, bütün yolculuğu, belleğinde çok kesin çiz-gilerle canlanmaya başladı; öyle ki şimdi yeni bazı ayrıntıları, daha gizli bazı özellikleri de seçebiliyordu; arabanın kalın bez-den tentesi başının üstünde büyük bir sayvan meydana geti-riyor ve kenarındaki kırmızı küçük püsküller serin rüzgârda durmaksızın uçuşuyordu.

Romantik hikâyelerde rastlanan kadınlara benziyordu bu ka-dın. Frédéric onun görünüşüne ne bir şey eklemeyi ne de on-dan bir şey çıkarmayı istiyordu. Evren genişlemişti birdenbi-re. Her şeyin topladığı aydınlık noktada duruyordu bu kadın; delikanlı arabanın sallantısına kendini bırakmış, göz kapakla-rı yarı inik, bakışı bulutlarda, sonsuz ve düşçül bir sevinç için-de dalıp gitmişti.

Bray’de hayvanlara yulaf verilmesini beklemedi, bir başına önden yürüyüp gitti. Arnoux, “Marie!” diye seslenmişti ona. Sesini yükselterek “Marie!” diye bağırdı. Sesi yitip gitti havada.

Batıda kocaman bir kızillik göğü tutuşturuyordu. Biçili tarla-

ların ortasında yükselen büyük bağdaş tınazlarının dev gölge-leri yanıyordu, uzakta, bir çiftlikte bir köpek havlamaya başla-
dı. Frédéric adsız bir sıkıntı duydu içinde, ürperdi.

Isidore gelip kendisine yetişince, arabayı sürmek için öne oturdu. Deminki hüznü geçmişti. Kesin olarak aklına koymuştu: Ne yapıp yapıp Arnouxların evine gidecek, onlarla ilişki kuracaktı. Evleri çok şirin bir yer olmalıydı. Arnoux'dan da hoşlanmış değil miydi? Hem sonra kimbilir?.. Tam bu noktada bir kan dalgası hücum etti yüzüne; şakakları zonkladı; kırbacı şaklattı, dizginleri salıverdi; atları öyle koşturuyordu ki yaşlı arabacı, boyuna:

“Yavaş! Ne olursunuz biraz yavaş! Çatlatacaksınız hayvanları,” demek zorunda kaldı.

Frédéric yavaş yavaş yatıştı ve uşağının sözlerine kulak verdi. Mösyöyü büyük bir sabırsızlıkla bekliyorlarmış. Matmazel Louise arabayla ben de gideceğim diye tutturup ağlamış.

“İyi ama, kim bu Matmazel Louise?”

“Bilmiyor musunuz? Mösyö Roque'un küçük kızı.”

Frédéric kayıtsızca karşılık verdi:

“Ha, o mu? Unutmuşum.”

Bu arada atlar artık koşmayı bırakmıştı; ikisi de aksıyordu; Frédéric, Armes Meydanı'na, annesinin evinin önüne geldiği zaman Saint-Lourent'de saat dokuzu vurmaktaydı. Kırlara bakan büyük bahçesiyle bu ev memleketin en saygı duyulan kişisi olan Madam Moreau'nun itibarını daha da arttırdı.

Madam Moreau, şimdi sönmüş bulunan eski, soylu bir aileden geliyordu. Büyükleri onu halktan bir adamla evlendirmişti; kendisi gebeyken bir kılıç darbesiyle ölen kocası, yönetilmesi güç bir servet bırakmıştı ona. Madam haftada üç gün konuklarını ağırlar, arada bir de mükellef bir yemek verirdi. Ama bu yemeklerde yakılacak mumların sayısı önceden hesaplanırdı o da başka ve Madam Moreau her yıl çiftliklerinden alacağı geliri sabırsızlıkla beklerdi. Bir ayıp gibi gizlediği mali güçlükler onu çok ciddi biri haline getirmişti. Yine de erdeminin belirişinde ne bir iyilik taslama ne de sertlik bulabilirdiniz. Onun en küçük iyilikleri bile büyük birer yardım gibi görünürdü. Biri bir

uşak mı tutacak, biri genç kızlarını yetiştirmek mi istiyor, biri reğel mi yapmak niyetinde, mutlaka gelip Madam Moreau'ya danışırdı. Bölgesinde denet vb. gezilerine çıktığı zamanlar Sayın Piskopos da onun evine inerdi.

Madam Moreau, oęlu için büyük emeller besliyordu. Peřin bir ihtiyatla, hükümetin yerilmesini işitmekten pek hoşlanmazdı. İçin başında Frédéric'in korunmaya ihtiyacı vardı; sonra yetenekleri sayesinde Danıştay üyesi, elçi, bakan olacaktı nasıl olsa. Sens Koleji'ndeki başarıları böyle bir umuda hak kazandı- rıyordu; birincilik ödölünü almıştı ya.

Salona girince herkes ayağa kalktı; sarılıp öpüşüldü; koltuklar ve sandalyelerle şöminenin çevresinde büyük bir yarım- daire yapıldı. Mösyö Gamblin delikanlıya hemen Madam La- farge¹ hakkında ne düşündüğünü sordu. Çağın bu en gürül- tü koparan davası, ateşli bir tartışmaya yol açmakta gecikme- di; Madam Moreau tartışmayı kesti; Mösyö Gamblin çok bo- zuldu buna; çünkü geleceğin bir hukukçusu olarak genç adam için çok yararlı buluyordu bu tartışmayı; canı sıkkın, salon- dan ıktı.

Roque Baba'nın bir dostundan da doğrusu ancak bu umulur- du! Roque Baba'nın lafı açılmışken, geçenlerde Fortelle mül- künü satın alan Mösyö Dambreuse'den konuşuldu. Tahsildar, Mösyö Guizot'nun² son kitabı üstüne ne düşündüğünü öğren- mek için Frédéric'i bir kenara çekmişti. Herkes mali işlerin ne durumda olduğunu merak ediyordu; Madam Benait sözü am- casına getirerek meseleyi ustalıklarla istenen noktaya çevirdi. Bu değerli akraba ne alemdeydi? Artık bir haber alınamaz olmuştu ondan. Amerika'da uzak bir kuzeni mi vardı?

Bu sırada aşçı kadın Mösyö'nün çorbasının hazır olduğunu bildirdi. Herkes anlayış göstererek salondan ıktı. Yalnız kal- dıkları zaman annesi alçak bir sesle:

“Eee, ne var ne yok?” dedi.

-
- 1 O yıllarda kamuoyunu çok uğraştıran ünlü zehirleme davası. Madam Lafarge kocasını zehirlemişti ve müebbed hapse mahküm edilmişti (2 Eylül 1840).
  - 2 Louis Philippe çağında başbakanlık ve dışışleri bakanlığı yapmış ünlü politikacı. Sözü edilen kitap onun *Fransa'da Uygarlığın Tarihi* adlı yapıtıdır.